

ОЯНДАБИНИ ДАР ТАШАККУЛИ ТАРҲРЕЗИИ ШАҲРҲОИ ТОЧИКИСТОН БО НАЗАРДОШТИ ҲИФЗИ МУҲИТИ ЗИСТ

Акбаров Акрам

Донишгоҳи техникии Тоҷикистон ба номи академик М.С. Осимӣ

Дар мақола ҳолати шаҳришавӣ, масъалаҳои ҳифзи муҳити зист дар бинокории мавзёҳои истиқоматии шаҳрҳои калони Тоҷикистон. Сиёсати нави шаҳрсозии давлатӣ ва дар ин асос ташкили ҳамаҷониба ва устувори ташаккули шаҳрҳо гузошта шудааст. Ҳалли масъалаҳои идоракунии маҳалҳои шаҳрӣ ва ташаккули мавзеи истиқоматии он дар асоси такмили фаъолияти шаҳрсозӣ пешниҳод шудааст. Истифодаи самараноки қитъаҳои замин ва бинокорӣ мувофиқи қоидаҳои шаҳрсозӣ дар асоси 3 зинаи тарҳрезии маҳалҳои шаҳр муайян карда шудааст.

Калидвожаҳо: шаҳришавӣ, рушд, сохтори маҳалҳо, қонунҳои шаҳрсозӣ, маҳалли истиқоматӣ, тарҳрезӣ, истифодаи самаранок, замин.

ПЕРСПЕКТИВЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПЛАНИРОВКИ ГОРОДОВ ТАДЖИКИСТАНА С УЧЕТОМ ОХРАНЫ ЖИЛОЙ СРЕДЫ

Акбаров Акрам

В статье представлены состояние урбанизации, проблемы охраны окружающей среды при застройке жилых массивов крупных городов Таджикистана. Ставится вопрос об государственной градостроительной политике и на этой основе устойчивой организации формирования городов, решении вопросов управления городской территорией и формирования ее жилых массивов на основе предложенный четырех групп градостроительных законов. Эффективность использования земельных участков и застройки определяется в соответствии с правилами градостроительства на основе 3-х уровней планировки городских территорий.

Ключевые слова: урбанизация, развитие, местное строение, градостроительные законы, жилая территория, планирование, земельные ресурсы, эффективное использование.

PROSPECTS FOR IMPROVING THE PLANNING OF TAJIKISTAN'S CITIES, TAKING INTO ACCOUNT THE PROTECTION OF THE RESIDENTIAL ENVIRONMENT

Akbarov Akram

The article presents the state of urbanization and the problems of environmental protection during the development of residential areas in major cities of Tajikistan. It raises the issue of state urban planning policy and, on this basis, the sustainable organization of urban development, the management of urban territories, and the formation of residential areas based on the proposed four groups of urban planning laws. The effectiveness of land use and development is determined in accordance with the rules of urban planning based on three levels of urban planning.

Keywords: urbanization, development, local structure, urban planning laws, residential area, planning, land resources, efficient use.

Муқаддима

Дар раванди муосири шаҳришавии Ҷумҳурии Тоҷикистон бисёре аз пешниҳодҳо ва тавсияҳои институтҳои Созмони Милали Муттаҳид, инчунин қонунҳо ва меъёрҳои давлатии танзимкунандаи соҳаи меъморӣ ва шаҳрсозии ҷумҳурӣ, ба равияи ҷаҳонии «Рушди устувор» асос меёбанд [1]. Мувофиқи ин барномаҳо, ташаккули сохтори шаҳрсозии кишвар бояд бар пояи ғояҳои навини банақшагирӣ ва ташкили маҳалҳои истиқоматии замонавӣ дар минтақаҳои гуногун амалӣ гардад, ки он ба беҳтар гардидани сатҳи зиндагии аҳоли, истифодаи самараноки захираҳо ва таъмини рушди мутавозини иҷтимоӣ-иқтисодӣ мусоидат менамояд.

Мувофиқи ин барномаҳо, рушди шаҳрсозӣ бояд бар асоси тарҳрезӣ ва тавсияҳои навини бинокории шаҳрҳо бо дарназардошти эҳтиёҷоти иҷтимоӣ-иқтисодии ҷомеа ва ба ҳадди ақал расонидани мушкилоти таъмини манзили дастрас барои аҳоли амалӣ гардад. Ояндабинии фазои замонавӣ ва ташаккули симои меъмории шаҳрҳо аз пешгӯии дурусти ниёзҳои умумии аҳоли ва интиҳоби оқилонаи мавзёҳои истиқоматӣ барои рушди минбаъдаи маҳалҳои зист вобастагӣ дорад.

Дар ин раванд, дар кишварҳои рӯ ба тараққи манотиқи гарми ҷаҳон мутобиқи сиёсати нави шаҳрсозӣ дар соҳаи тарҳрезӣ ва бинокории маҳалҳои шаҳрӣ таҷрибаҳои муосири меъморӣ ва шаҳрсозӣ татбиқ мегарданд. Аз ҷумла, дар давлати рӯ ба рушди Бразилия дар натиҷаи рушди истеҳсолоти саноатӣ ва ташаккули бинокории манзил дар марказҳои мегаполисҳо барои ташкили муҳити шаҳрии замонавӣ замина фароҳам омадааст.

Дар ҷараёни ин раванд рушду такомули иқтисодӣ, болоравии сатҳи зиндагӣ ва густариши фазои шаҳрӣ мушоҳида мегардад. Таҷрибаи мазкур дар доираи сиёсати шаҳрсозӣ ҳамчун намунаи татбиқи

тарҳрезии маҳалҳои нави шаҳрӣ бо дарназардошти пайвастагӣ ба сохтори шаҳрҳои мавҷуда баррасӣ мешавад.

Мувофиқи нақшаи генералӣ (расми 1), шаҳри Бразилио ҳамчун пойтахти давлат бо тарҳи рамзии шакли ҳавопаймо бунёд гардидааст. Дар меҳвари марказии шаҳр маҷмуи биноҳои маъмуриву ҷамъиятӣ, муассисаҳои хизматрасонии умумишаҳрӣ, инчунин марказҳои фарҳангиву фароғатӣ ҷойгир шудаанд. Дар ду қаноти асосии ин тарҳ ноҳияҳои истиқоматӣ ташкил ёфта, онҳо аз силсилаи микрорайонҳои замонавӣ бо марказҳои хизматрасонии маҳаллӣ иборат мебошанд. Дар ҳар як микрорайон шароити зарурии зист, инфрасохтори иҷтимоӣ ва хизматрасониҳои муҳими иҷтимоӣ мутобиқ ба талаботи шаҳрсозии муосир таъмин карда шудаанд.

Расми 1 – Тарҳи шаҳри нави Бразилио, пойтахти Бразилия, ки мувофиқи нақшаи генералӣ пайваста ба муҳити атрофаш муфассал сохта шудааст

Методология ва равиҳои таҳқиқот

Афзоиши аҳоли дар гирду атрофи шаҳрҳои калони Тоҷикистон ва ташаккули минтақаҳо ва маҳаллаҳои нави истиқоматии бинокорӣ дар сиёсати имрӯзаи шаҳрсозӣ масъалаҳои муҳимро ба миён меорад. Дар натиҷаи зичшавии аҳоли, шаҳрҳо бо талаботи нави идоракунӣ рӯ ба рӯ мешаванд ва омӯзиши масъалаҳои ҳифзи муҳити шаҳрӣ аҳамияти бештар пайдо мекунад [8-10].

Бо сабаби маҳдудияти замин, масъалаи ташаккули ояндаи минтақаҳои истиқоматии шаҳрӣ ва тарҳрезии маҳалҳои нави бинокорӣ дар релефи талу теппаҳои гирду атроф ба самти муҳими тадқиқотӣ таъдил меёбад [4].

Омӯзиш ва таҳлили равандҳои рушди мавзӯҳои атрофи шаҳрҳои калони Тоҷикистон нишон медиҳанд, ки муҳочирон аз ноҳияҳои гуногун барои бунёди манзил дар заминҳои берун аз ҳудудҳои шаҳр қарор мегиранд. Ташаккули чунин маҳаллаҳо бо суръати афзоянда дар атрофи шаҳр ҳолати нопайвастагии сохтори тарҳи шаҳр ва тағйирёбии симои мемории онро ба вуҷуд меорад (Расми 2).

Асоси барномарезӣ дар нақшаи генералӣ барои шаҳри калон танҳо сохтани хонаҳои замонавӣ барои ҷобачошавии аҳоли ва ташкили мавзӯҳои истеҳсолӣ набуда, балки ҷавобгӯ будан ба ниёзҳои рӯзмарраи мардум ва таъмин кардани эҳтиёҷоти ҳаёти осоишта ва солим, ҳамзамон бо тақмили инфрасохтори иҷтимоӣ ва системаи муҳандисӣ дар шаҳр мебошад. Дар нақшаи муфассали бинокорӣ ҷойбачой кардани объектҳои таълимӣ, омӯзишӣ, тандурустӣ, истироҳатгоҳӣ ва хизматрасонии ҷамъиятӣ дар сохтори тарҳи маҳаллаҳои истиқоматӣ ба таври комил ба кор бурда мешавад [3].

Расми 2 – Маҳаллаҳои навсохти мардумӣ дар талу теппаҳои атрофи шаҳри Душанбе

Эҷоди бинокории шаҳрҳои замонавӣ мувофиқи нақшаи генералӣ бо маҳаллаҳои истиқомати хуб тарҳрезӣшуда дар маркази вилоятҳои Тоҷикистон иқдоми муассир ба ҳисоб меравад ва барои ҳалли тамоми масъалаҳои шаҳрҳои миёна ва хурди гирду атроф метавонад пайваста фоидаовар бошад, вале дар амал баъзе маҳдудиятҳои худро дорад. Дар эҷоди шаҳрҳои атрофии маркази мегаполисҳо зарур аст, ки баробариву мутаносибият байни эҳтиёҷ ва дастрасии аҳоли дар сохтори шаҳр, ки бунёд мешавад, ва ҳамчунин теъдод ва андозаи аҳолии минтақаҳои гирду атроф, ки дар он ҷой мегиранд, мувофиқи меъёр ва қоидаҳои шаҳрсозӣ ба таври возеҳ муайян карда шавад, ҳам дар шакли инфрасохтори иҷтимоӣ ва ҳам дар номгӯи хизматрасониҳо [4, 5]. Аз он ҷумла ободонӣ ва кабудизори маҳаллаҳои шаҳр дар нақшаҳои муфассали бинокорӣ бояд ҷурра ба инобат гирифта шаванд.

Ҳамчунин тавачҷуҳ ба муҳити зисти шаҳрӣ ва ба назар гирифтани шароити осоиштаи зисти шаҳрвандон дар асоси риояти меъёр ва қоидаҳои бинокорӣ, экологӣ, зебосозии шаҳр ва ташаккули симои меъмории замонавӣ зарур мебошад. Дар ин замина, бинокории маркази шаҳрҳои калон, ки нисбат ба дигар минтақаҳои кишвар теъдоди маҳдуд ва миқёси шаҳрнишини фаровондоранд, мисол шуда метавонанд. Дар чунин раванд, дар сохту эҷоди меъмории шаҳрҳои таърихӣ ва ташаккули маҳалҳои замонавӣ, риояи меъёр ва қоидаҳои шаҳрсозӣ яке аз иқдоми муҳими шаҳрсозӣ ба ҳисоб меравад.

Алалхусус, қонунгузорӣ дар соҳаи шаҳрсозӣ унсурҳои асосии муносибатҳои ҷомеаро бо мақсади ташкили фазои самарабахши шаҳрӣ, ки инсон ҳаёти худро дар он мегузаронад, муайян мекунад. Ҳоло тадбирҳои маъмурӣ дар соҳаи шаҳрсозӣ ва бартарафсозии онҳо бо усулҳои қонунии идоракунии яке аз хусусиятҳои асосии танзими шаҳрсозии ҷумҳурӣ ба ҳисоб меравад [3].

Натиҷаи таҳқиқот

Оиди ташаккули шаҳрҳо, системаи тарҳрезии ноҳиявӣ дар шаҳрсозии давлатҳои мутараққии хориҷа асосан шакл гирифтааст ва дар таърихи чандинасраи худидоракунии шаҳр нақши муҳим гузоштааст. Дар ин равиҷи меъёрҳои ҳуқуқии санчидашуда, ки муносибатҳоро байни субъектҳои фаъолият дар соҳаи шаҳрсозӣ ва институтҳои ҷамъиятии демократӣ, ки иштироки онҳоро таъмин мекунанд, муайян мекунанд. Ин чорабиниҳо заминаро барои устуворӣ ва мувозинати сиёсати ҷорӣи принципҳои нави шаҳрсозӣ фароҳам меоранд [7]. Ҳоло имкониятҳои нисбатан осони мутобиксозии қонунҳои шаҳрсозӣ ба шароити тағйирёбандаи иҷтимоӣ-иқтисодии шаҳрҳои Тоҷикистон вучуддоранд.

Дар шароити имрӯзаи шаҳрсозии Ҷумҳурии Тоҷикистон капитали хусусӣ тавонист маҷмааҳои бузурги манзилӣ ва ҷамъиятиро бунёд кунад ва лоиҳаҳои васеи рушди шаҳрро амалӣ созад. Дар натиҷаи тағйирёбии афкори ҷомеаи касбӣ дар қарда мешавад, ки дар шароити нави шаҳрсозӣ амалӣ намудани баъзе принципҳои шаҳрсозӣ зарур мебошад. Дар нақшаи тарҳрезии шаҳрҳо на танҳо тартиб додани ҳуҷҷатҳои меъёрӣ ва техникӣ муҳим аст, балки дуруст муайян кардани асосҳои меъмории ва тарҳрезии таҷдиди маҳалҳои истиқомати мавҷуда низ зарур мебошад.

Заминаи қонунгузорӣ дар фаъолияти шаҳрсозии Тоҷикистон бояд дар ҳамкориҳои ду блоки асосӣ баррасӣ шавад: қонунгузориҳои мустақими шаҳрсозӣ ва қонунгузорӣ дар соҳаҳои марбут ба ҳуқуқ, аз ҷумла муҳити зист ва ҳифзи мероси фарҳангӣ. Маҷмуи мушаххаси қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии

ҳуқуқӣ оид ба сохтмони шаҳрҳои ҷумҳурӣ дар марҳилаи ташаккул қарор доранд, ки татбиқи онҳо амалӣ намудани лоиҳаҳо бо диққати махсус талаб мекунад.

Дар соли 2009 бо қабули “Кодекси манзилии ҶТ” ва соли 2012 “Кодекси шаҳрсозии Ҷумҳурии Тоҷикистон”, дар қаламрави ҷумҳурӣ дар самти бинокории шаҳрҳо талаботҳои ниҳии зарурати экологӣ бо усулҳои қонунӣ ба танзим дароварда шуд. Сохтмони манзилҳо ва иншооти ҷамъиятӣ дар шаҳрҳо мувофиқи шароити нави иҷтимоӣ иқтисодӣ дар онҳо дар асоси нақшаҳои муфассали бинокорӣ дуруст сурат гирифта истодааст. Вале навсозии меъморие, ки ба Кодекси шаҳрсозӣ барои амалияи ватанӣ бояд ворид гардад, ташаккули институти ноҳиябандии ҳуқуқӣ ва Кадастри шаҳрсозиро барои такмил додан масъала мегузорад.

Дар айни замон, таҳияи Кодекси шаҳрсозӣ ва Кодекси манзилӣ ҳамчун санадҳои асосии қонунгузорӣ дар шаҳрсозии Ҷумҳурии Тоҷикистон, чун зарурати ояндабинии ташаккули шаҳрҳо деҳот амал карда истодааст. Таҳияи меъёру қоидаҳои рушди шаҳрҳо бо назардошти ҳифзи муҳити зист ва истифодаи самараноки замин дар реллефи кӯҳистон, дар ояндаи ташаккули корбасти лоиҳаҳои муфассали бинокорӣ ва ободонии шаҳрҳои хурду калони кишвар иқдоми хуби ояндабинӣ дар шаҳрсозии ҷумҳурӣ мебошад.

Корбасти методологияи аз ҷиҳати илмӣ асосёфтаи таҳияи санадҳои меъёриву ҳуқуқии танзимкунандаи фаъолияти шаҳрсозӣ дар сатҳи маҳаллӣ, барои истифодаи самараноки тамоми имкониятҳои танзими рушди сохтори тарҳи шаҳр, ки қонунгузорию муосири давлатҳои мутараққӣ пеш гузоштаанд, бояд дар раванди ташаккули меъмориву тарҳрезии шаҳрҳои ҷумҳурӣ ба инobat гирифта шавад. Корбасти қонунгузорӣ ва меъёру қоидаҳои навини бинокориро дар минтақаҳои кӯҳистони Ҷумҳурии Тоҷикистонро ҳамчун асоси методология навини шаҳрсозӣ бояд қабул кард. Дар мавриди татбиқи лоиҳаҳои муфассали бинокорӣ дар фаъолияти шаҳрсозии ҷумҳурӣ, ба назар гирифтани хусусиятҳои ландшафти маҳаллӣ доштаи ноҳияҳои кӯҳӣ, асоси ояндабинии шаҳрсозӣ ва меъмории деҳот мувофиқи мақсад мебошад [2].

Дар ин раванд корбасти нақшаҳо ва муайян кардани асосҳои ноҳиябандии шаҳрсозӣ барои мақсадҳои тадқиқот ва тарҳрезии маҳалҳо дар минтақаҳои гуногуни ҷойгиршавии шаҳрҳои Тоҷикистон пеш мегузорад. Оиди ҳалли ин масъалаҳо як қатор корҳои таҷрибавӣ ва тарҳрезиро дар равияи рушди маҳалҳои нави шаҳрӣ дар заминҳои ғайри киштшаванда, яъне дар реллефи номусоиди талу теппаҳо ва домнакӯҳо бояд ба нақша гирифта шаванд [5]. Масъалаи рушди шаҳрҳо ва маънои расмиёти муқарраркардаи нақшаи генералиро дар минтақаҳои кӯҳистон мувофиқи талаботи тарҳрезӣ дар амал бо назардошти реллефи маҳал пурра муайян кардан лозим аст.

Дар ояндаи рушди ноҳияҳои кӯҳӣ, минтақаҳои ҷойгиронии шаҳрҳо, яъне қисматҳои алоҳидаи шаҳрӣ, ки тарҳи онҳо ба нақша гирифта мешаванд, ҳамчун воситаи расидан ба ҳадафи асосии ноҳиябандии шаҳрсозӣ амалиёти лоиҳакаширо муайян мекунад. Он ҳамчун расмият дар шакли низомии меъёрҳои шаҳрсозӣ ҳамчун асоси тарроҳӣ, ки дар зинаҳои банақшагирии ноҳиявӣ, банақшагирии ҳудудии шаҳр ва муайян кардани нақшаи муфассали бинокорӣ тарҳрезӣ мешаванд [6]. Вале дар шароити рушди шаҳрҳо дар ояндаи ташаккули маҳалҳои истиқоматӣ, дар манотиқи реллефи кӯҳӣ, бояд тарзи нави лоиҳабандии нақшаи муфассали бинокорӣ маҳал ба назар гирифта шавад. Бояд ин унсур вобаста аз ҷуғрофияи маҳал (минтақаи доманакӯҳӣ ва ё кӯҳӣ) дар корбасти лоиҳаҳои тарҳрезии шаҳрҳо ва деҳот такмил дода шаванд.

Сохтори муқаррароти шаҳрсозӣ бо рамз дар се қисм муайян карда мешавад: намудҳои истифодаи иҷозатдодашудаи қитъаҳои замин, параметрҳои ҷунин истифода ва рӯйхати маҳдудиятҳои истифодаи замини доманакӯҳӣ ва ё кӯҳӣ бо назардошти реллефи маҳал бояд пурра ба инobat гирифта шавад.

Дар равияи ноҳиябандии шаҳрсозӣ оиди амалияи танзими шаҳрдорӣ бояд волоияти қонунро яке аз услуби асоси банақшагири ҳисобидан лозим. Қоидаҳо ва меъёрҳои асосии шаҳрсозӣ, ки ноҳиябандии тамоми шаҳрро ҳам дар ҳоли ҳозир ва ҳам дар оянда муайян мекунад, сохтори меъморӣ ва тарҳи шаҳрро дар оянда барои шароити кӯҳистони Тоҷикистон бояд амиқ созад [3].

Дар марҳилаҳои ояндаи тарҳрезии шаҳр ё қисматҳои алоҳидаи он, зарурати танзими муфассал бинокорӣ ва ё баръакс, танзими умумии қаламрави шаҳрро дар реллефи мукаммали кӯҳӣ ба миён меорад. Дар коркарди нақшаи генералӣ қоидаҳо ва меъёрҳои сохтмонӣ ҳамчун воситаи татбиқи банақшагирии тарҳи шаҳрӣ буда, вале ҳалли меъмориву тарҳрезии шаҳр пурра дар асоси шакл ва сохти реллефи маҳал корбасти карда мешавад. Дар маҷмӯъ воситаҳои идоракунии ҳудуд, ки дар амалияи ташаккули сохтори шаҳр таҳия мешавад, мавқеи асосиро дар нақшаи генералии шаҳр ҷойгир менамояд (расми 3).

таъмин мешавад. Ҳамин тариқ, модели таҳияшавандаи тарҳрезии мавзеи шаҳр ҳамчун намунаи пайравӣ аз боло ба поён, яъне аз нақшаи умумӣ ба тарҳи муфассали бинокории маҳал мебошад (Расми 4).

Дар батартибоварии тарҳи маҳалҳои истиқомати атрофи шаҳрҳои калони Тоҷикистон оиди таъминоти замонавии иҷтимоӣ ва хизматрасонии ҷамъиятӣ, мавзеи истиқомати шаҳрро ба якҷанд қисматҳои калони меъёрӣ, яъне маҳаллаҳо тақсим кардани зарур аст. Ташаққули маҳаллаҳои анъанавӣ, ҳамчун ташкилаҳои аввалияи шаҳрсозӣ асоси меъмориву тарҳрезии нави шаҳрсозӣ, бояд дар маркази ноҳияҳои кӯҳӣ бо услуби таҷрибавӣ тарҳрезӣ ва бунёд карда шаванд.

Ҳангоми муқаррар намудани қоидаҳои шаҳрсозӣ дар таркиби қоидаҳои истифодаи замин ва азхудкунии маҳали зист, асоси пешравӣ аз поён ба боло мебошад, ки он дар амал бояд корбаст шавад. Аз қитъаи замин ҳамчун объекти муносибатҳои ҳуқуқӣ ва зарурати ҷорӣ намудани режими ҳуқуқии истифода ва азхудкунии он, ҳадди аққал аз ҷиҳати меъморӣ ва банақшагири бояд пурра тарҳрезӣ карда шавад. Нақшаи генералии шаҳр ҳамчун асоси рушди маҳаллаҳо чун асоси расмӣ ҳуқуқӣ тасдиқ шавад ва пас аз он дар доираи расмиёти муқарраршуда, нақшаи муфассали бинокории маҳалла илова корбаст карда мешавад.

Муқаррир: Ҳақдодов М.М. — Д.и.т., профессор, узви вобастаи АМЭИ

Адабиёт

1. Декларации Конференции Организации Объединенных Наций по окружающей среде и развитию. – Рио-де-Жанейро, 1992. <http://sobakidendy-news.ru/post/220452571/>.
2. Акбаров, А.А. Концепция совершенствования планировочной структуры горных поселений в условиях Таджикистана – Минск, БНТУ. – 2013, № 1,2. – С. 45–47.
3. Akbarov, A. The improvement of the structure of architectural planning of the Tajikistan settlements. Mountains of Central Asia bulletin. – Bishkek. – 2002. – № 2. – С. 63–65.
4. Кодекси шаҳрсозии Ҷумҳурии Тоҷикистон. -Душанбе, Маҷлиси Олии ҚТ. 2013 - 68с.
5. Акбаров А.А. Социально-экономические аспекты устойчивого развития градостроительство в условиях Таджикистана. Материалы Республ. научно-практич. конференции «Новый генеральный план города Душанбе: пути развития и совершенствования». -Душанбе, 31 октября 2017с. - С.24-30.
6. Акбаров А.А. Проблемы и перспективы градостроительство Республики Таджикистана. Материалы республиканской научно-практич. конференции: «Современные задачи градостроительства и архитектуры» -Душанбе, 2019. С. 155-161.
7. Акбаров, А. Асосҳои экологии ташаққули тарҳрезии шаҳрҳо бо назардошти такмили идоракунии маҳалли зист дар Афғонистон / А. Акбаров // Паёми политехникӣ Бахши: Техника ва чомеа. – 2024. – №. 1(5). – Р. 9-15. – EDN MSYWVH.
8. Азимов, Д. С. Микроклимат учебных помещений и их влияние на организм человека / Д. С. Азимов, С. Ж. Иброхимов // Политехнический вестник. Серия: Техника и общество. – 2024. – № 2(6). – С. 14-18. – EDN CNEUYR.
9. Гулаҳмадов, Ҳ.Ш. Арзёбии таъсири ғалоғулаи нақлиёти автомобилӣ ба биноҳои истиқоматӣ / Ҳ. Ш. Гулаҳмадов, С. Ситамов // Паёми политехникӣ Бахши: Техника ва чомеа. – 2024. – №. 4(8). – Р. 20-23. – EDN VMEXIF.
10. Джурахонзода, Р. Оценка загрязнения тяжёлыми металлами в зависимости от географического расположения в Таджикистане / Р. Джурахонзода // Политехнический вестник. Серия: Техника и общество. – 2025. – № 4(12). – С. 26-29. – DOI 10.65599/VTDD9089. – EDN IPXALB.

МАЪЛУМОТ ДАР БОРАИ МУАЛЛИФ-СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОР-INFORMATION ABOUT AUTHOR

TJ	RU	EN
Аkbаров Акрам	Аkbаров Акрам	Akbarov Akram
доктори меъмори	доктор архитектуры	Doctor of architecture
Донишгоҳи техникии Тоҷикистон ба номи академик М.С. Осимӣ	Таджикский технический университет имени академика М.С. Осими	Tajik technical university named after academician M.S. Osimi
E-mail: akbarov2004@inbox.ru		
ORCID ID: 0000-0003-3869-6253		